

SAVREMENI I TRADICIONALNI METODIČKI POSTUPCI U RADU NA MELODIJSKIM PRIMJERIMA VOJINA KOMADINE IZ BOSANSKOHERCEGOVAČKIH PRIRUČNIKA ZA NASTAVU SOLFEĀA

mr Dušan Erak

Univerzitet u Istočnom Sarajevu

Muzička akademija

Katedra za teorijsku nastavu

E-mail: dusan.erak@mak.ues.rs.ba

UDK: 78.087.5

78.071.1 Komadina, V.

Pregledni naučni članak

Sažetak: Istraživanjem su obuhvaćeni melodijski primjeri Vojina Komadine (1933–1997) koji se nalaze u priručnicima za solfeđo Marka Baroševića publikovanih u Sarajevu osamdesetih godina XX vijeka. Analitički prikaz melodijskih i ritmičkih karakteristika ovih primjera omogućava detaljan uvid u primjenu savremenih i tradicionalnih metodičkih postupaka u radu u oblastima melodike i ritma, komparativni prikaz u ciljevima rada u pomenutim oblastima sa aspekta savremene metodike nastave solfeđa. U istraživanju su primjenjivane različite metode istraživanja: istorijska, analiza sadržaja, analitičko-sintetička i deskriptivna. Rezultati istraživanja ukazuju na značajne razlike u metodičkim postavkama u radu u oblasti melodike i ritma zasnovanih na metodama relativne solmizacije i ljestvično-intervalske intonacije sa jedne strane i kombinovane funkcionalne metode sa druge strane.

Ključne riječi: Vojin Komadina, melodijski primjeri, metodika nastave solfeđa, melodika, ritam.

Priručnici za nastavu solfeđa u bosanskohercegovačkim muzičkim školama osamdesetih godina XX vijeka

U bosanskohercegovačkim osnovnim muzičkim školama, u nastavi solfeđa u sedmoj i osmoj deceniji XX vijeka, najviše su bili primjenjivani priručnici za solfeđo Borivoja Popovića (1918–1994) (Popović, 1990a; Popović, 1991; Popović, 1985; Popović, 1989; Popović, 1990b; Popović, 1988), a nešto rijeđe i priručnici Vladimira Jovanovića (Jovanović, 1972; Jovanović, 1973). Upotreba ovih priručnika u nastavi solfeđa je usmjerila nastavnike na primjenu apsolutne solmizacije, iako su u mnogim bosanskohercegovačkim muzičkim školama i dalje primjenjivane metode sa imenovanjem relativnom solmizacijom na principima metoda tonika solfa i tonika do (Ferović, 1991: 142)¹. Knjiga *Metodika muzičke nastave* Jože Požgaja (1914–1984) je bila

¹ U ovom radu, a što je naznačeno i u naslovu rada, pojam tradicionalnih metodičkih postupaka se odnosi na primjenjivane metode rada u nastavi solfeđa u bosanskohercegovačkim muzičkim školama sedamdesetih i osamdesetih godina XX vijeka. Pojam savremenog se odnosi na metodičke postupke u savremenoj nastavi solfeđa prema Nastavnom planu i programu za osnovne muzičke škole u Republici Srpskoj, koji je u primjeni od 2007. godine, kao i aktuelnoj, preporučenoj i primjenjivanoj literaturi na osnovu pomenutog nastavnog programa. (Наставни план и програм за основну музичку школу, 2007), vidjeti: <https://www.rpz->

dugo vremena jedini metodički priručnik za nastavnike muzike u Jugoslaviji (Požgaj, 1950; Ferović, 1991: 93), a rad Jože Požgaja, sagledan kroz izdavačku djelatnost, se „može smatrati pretečom naučnog proučavanja muzičke nastave u svim krajevima bivše Jugoslavije“ (Тракиловић, 1999: 2). Osnovne metodičke smjernice u radu u oblasti melodike u priručnicima Borivoja Popovića su zasnovane na postepenom savladavanju tonaliteta prema kvintom srodstvu sa postepenim povećavanjem broja predznaka, kao i radu na stabilnim alteracijama kao skretnicama i prolaznicama i modulacijom u prvo kvintno srodstvo u završnim razredima osnovne muzičke škole (Popović, 1990b; Popović, 1988). U priručnicima Vladimira Jovanovića, pored postupnog savladavanja tonaliteta prema broju predznaka, u priručnicima za starije razrede osnovne muzičke škole, postoje melodijske vježbe za intonativno savladavanje obrtaja ljestvičnih trozvuka (Jovanović, 1973: 27–38), čime je ostvarena korelacija sa sadržajima nastave teorije muzike koja je u to vrijeme rađena po udžbeniku Marka Tajčevića (1900–1984) (Tajčević, 1988). Pomenuti priručnici Borivoja Popovića, za razliku od priručnika Vladimira Jovanovića, pored instruktivnih primjera sadrže u završnim poglavljima i primjere iz nastavne literature za solfeđo i melodijske kompozicije iz repertoara umjetničke muzike.

Složeni programski zahtjevi nastave solfeđa, višedecenijska primjena istih priručnika zasnovanih uglavnom na savladavanju primjera iz instruktivne i stručne literature, uslovalo je potrebu za nastankom priručnika iz solfeđa sa primjerima iz dječije, komponovane i umjetničke literature namjenjene potpunijem savladavanju programskih ciljeva solfeđa, muzičkom građom koja može upotpuniti kako estetsko-vaspitne, tako i funkcionalno-praktične i obrazovno-saznajne ciljeve nastave solfeđa (Vasiljević, 1991: 4–6). Krajem sedamdesetih godina XX vijeka, izdati su priručnici za solfeđo naslova *Solfeđo s pjesmom*, Marka Baroševića² koji su razvrstani u šest svesaka, prema razredima osnovne muzičke škole. (Barošević, 1984; Barošević, 1990a; Barošević, 1990b; Barošević, 1985; Barošević, 1986; Barošević, 1988). Autor ovih priručnika je pored bogatog pedagoškog iskustva, bio autor i koautor mnoštva objavljenih priručnika i udžbenika za nastavu muzičke kulture, muzičkog vaspitanja i solfeđa u Bosni i Hercegovini³. Prvo izdanje

[rs.org/75/rpz-rs/Za/kulturu/i/umjetnost#.XxlqL1UzaM8](https://www.scribd.com/document/396313254/2013-Biografija-Marka-Barosevcica) [datum pristupa: 27.03.2020.]

² Rođen 1935. godine u selu Gubinu kod Livna (Bosna i Hercegovina), radio kao učitelj i nastavnik muzičke kulture, bio i prosvjetni savjetnik za muzičku nastavu u Prosvjetno-pedagoškom zavodu Sarajevo. Tokom ratnih godina, radio je u Osnovnoj muzičkoj školi Ilidža i bio jedan od osnivača Srednje muzičke škole koja se formirala u sastavu Gimnazije Ilidža u školskoj 1994/1995. godini, koja je danas u sastavu JU Srednjoškolski centar Istočna Ilidža. (Arhiva JU Srednjoškolskog centra Istočna Ilidža) (<https://www.scribd.com/document/396313254/2013-Biografija-Marka-Barosevcica>) [datum pristupa: 27.03.2020.]

³ <https://plus.bh.cobiss.net/opac7/bib/search?q=marko+baro%C5%A1ev%C4%8Di%C4%87&db=cobib&mat=allmaterials> [datum pristupa: 27.03.2020.]

priručnika *Solfedžo s pjesmom 1* (Baroševčić, 1984) je štampano 1979. godine u izdanju sarajevske izdavačke kuće „Svjetlost“ Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva. Tokom osamdesetih godina su izdavane i ostale sveske, sve do 1990. godine. Pedagoški savjet Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine je u novembru 1979. godine preporučio prve tri sveske ovih priručnika za upotrebu u bosanskohercegovačkim osnovnim muzičkim školama. Šesta, posljednja sveska je odobrena od Savjeta za unapređivanje vaspitno-obrazovnog rada Bosne i Hercegovine u junu 1987. godine, a njeno prvo izdanje je odštampano tek 1988. godine (Baroševčić, 1988).

Muzičku građu priručnika za solfedžo Marka Baroševčića sačinjavaju dječije pjesme, dječije komponovane pjesme jugoslovenskih i stranih autora, kao i primjeri iz umjetničke literature, koji prema riječima jednog od recenzenata, Milanke Komadine⁴, ima poseban kvalitet jer je „kontinuirano prisustvo poetskog teksta (...) [te] je logično očekivati potpunu osposobljenost za pjevanje s tekstom, što je jedan od vrlo važnih zadataka solfedža (...), [a] sistematičnost u postavljanju melodike (...) može dati izvanredne rezultate u postavljanju apsolutnih tonskih visina, a s druge strane, idealna je za dobru postaciju dječjeg glasa i širenje njegovog opsega“ (Baroševčić, 1984: 3). Osnovna metodička koncepcija priručnika je zasnovana na postupnom dodavanju tonova u nizu u početnom radu sa učenicima, kao i principima ljestvično-intervalske intonacije – postupnog povećanja opsega melodike, od sekunde do oktavnih skokova (Vasiljević, 2006: 31).

U prvih pet sveski priručnika *Solfedžo s pjesmom* Marka Baroševčića se nalazi ukupno deset melodijskih primjera kompozitora Vojina Komadine (1933–1997), od kojih je jedna melodija iz televizijske serije *Tema iz Porobdžija* (Baroševčić, 1984: 96), dvije dječije pjesmice, *Trotinet* i *Proleće jedrilica* (Baroševčić, 1990a: 34, 100), a preostalih sedam primjera su iz dječije operete *Mačkin dom*⁵: *Pjesma mačića*, *Čizmice pravi lak* (Baroševčić,

⁴ Milanka Komadina, muzički pedagog, supruga kompozitora Vojina Komadine (1933–1997). Recenzent priručnika *Solfedžo s pjesmom 1, 2* Marka Baroševčića (Baroševčić, 1984; Baroševčić, 1990a). Prema arhivskim podacima, Vojin i Milanka Komadina su bili u komisijama za polaganje ispita iz solfedža u osnovnoj i srednjoj muzičkoj školi u Tuzli, vidjeti: *Raspored godišnjih, diplomskih i prijemnih ispita za I i II stupanj muzičke škole u Tuzli, za školsku 1962/63.* (ABH, SPNK, K-46, 1165/63). Devedesetih godina XX vijeka, Vojin Komadina je jedan od osnivača Muzičke akademije u Srpskom Sarajevu na kojoj je bio angažovan kao dekan i profesor (akademik, redovni profesor, nastavni predmeti *Kontrapunkt*, *Harmonija sa harmonskom analizom*, 1994–1996). Milanka Komadina je takođe bila profesor na istoj akademiji (docent na nastavnom predmetu *Harmonija sa harmonskom analizom, diplomski predmet, glavni predmet na poslijediplomskim studijama*, 1999–2009).

⁵ U partituri u rukopisu: *Pjesma mačića* (br. 4, str 11); *Čizmice pravi lak* (br. 2, Komedijači, str. 5); *Duet mačke i pijetla* (br. 5, Duet, str. 18); *Pjesma čavki* (br.12, str. 30); *Pjesma dabrova* (br.13, str. 32); *Pjesma komedijaša* (br.20, Epilog, str. 46); *Pjesma komedijaša* (br.2 Prolog, str. 3) (Komadina, 1956). Dječija opera *Mačkin dom* (1956) je izvedena u Pionirskom pozorištu u Tuzli (Komadina Vojin: *Biografija*).

1990b: 14, 25), *Duet mačke i pijetla*, *Pjesma čavki*, *Pjesma dabrova*, *Pjesma komedijasha* (Baroševčić, 1985: 58, 112, 128, 144) i *Pjesma komedijasha* (Baroševčić, 1986: 150).

Analitički prikaz savremenih i tradicionalnih metodičkih postupaka u radu na melodijskim primjerima Vojina Komadine iz priručnika *Solfedo s pjesmom* Marka Baroševčića

U prvoj svesci priručnika Marka Maroševčića *Solfedo s pjesmom 1*, kompozicija Vojina Komadine *Tema iz serije Porobdžije*, (Baroševčić, 1984: 96) (Primjer 1) je zapisana bez literarnog teksta.

Primjer 1

Vojina Komadina, *Tema iz serije Porobdžije*; namjena⁶: šestočetvrtinski takt.



Opseg melodijske linije ($d^1 - e^2$) nije prikladan svoj djeci mlađeg školskog uzrasta, bez obzira na to što je primjer u prirodnom a-molu, koji se po programu savremene nastave solfedža obrađuje u drugom razredu osnovne muzičke škole.

Prema Baroševčićevom uputstvu, djeca u prvom razredu osnovne muzičke škole ovaj primjer izvode kucanjem svake jedinice akcentujući prvu i četvrtu jedinicu (Baroševčić, 1984: 85), odnosno naglašene i relativno naglašene dobe, razlikujući odnos teze i arze⁷ (Тажчевић, 1988: 36). U savremenoj nastavi solfedža⁸, ovaj melodijski primjer bi mogao biti adekvatan kod savladavanja elemenata iz oblasti ritma – šestočetvrtinskog takta i četvrtine kao jedinice brojanja (M.M=120). Ova mjera se postavlja u šestom razredu osnovne muzičke škole, taktiranjem na šest poteza (Васиљевић, Јовић-Милетић, Поповић, Дробни, 2001: 94). Pogrešno bi bilo primjeniti

⁶ U priručnicima *Solfedo s pjesmom* Marka Baroševčića, uz naslov primjera ili pred grupom primjera, je navedena njihova namjena u savladavanju određene melodijske ili ritmičke problematike.

⁷ U savremenoj metodici nastavi solfedža, primjena „metričkih stopa u muzičkoj nastavi nema svoje metodsko opravdanje“, jer se na samom početku muzičkog obrazovanja izjednačavaju trajanja teze i arze, prema grčkoj metrici i pojmu *genos izon*, dok se u teorijskim postavkama metričkih stopa, u srednjem i višem muzičkom obrazovanju, prelazi na korišćenje grčkog *genos displaziona*, po kojem je teza dvostruko duža i nosi naglasak (Vasiljević, 1999: 28).

⁸ Vidjeti fusnotu broj 1.

izvođenje identičnog primjera u drugoj ritmičkoj vrsti, recimo u tropolovinskom taktu, uz naznaku jedinice brojanja 40, jer odstupa od kompozitorove zamisli i načina na koji je zapisao melodijsku liniju. Primjer se može izvoditi parlato. Iz oblasti melodike ovaj primjer je adekvatan za pjevanje s lista imajući u vidu da bi jedan broj učenika mogao da ima poteškoća zbog pomenutog obima melodijske linije. Takođe, mogao bi biti primjenjen za jednoglasni ritmički diktat uz taktiranje na šest poteza, u šestočetvrtinskom taktu.

U skladu sa programskim zahtjevima nastave solfeđa za drugi razred solfeđa, pjesmu *Trotinet* (Baroševčić, 1990a: 34) je prema svojim melodijskim karakteristikama (Primjer 2) – tonalitetu, opsegu⁹, melodijskim karakteristikama prve faze postavke tonaliteta Ge-dura, kao i ritmičkih karakteristika (tročetvrtinska mjera, odnos dužih i kraćih trajanja jedinica) poželjno primjenjivati u savremenoj nastavi solfeđa. Smjenjivanje dinamičkih kontrasta forte-piano, kao i primjena krešenda upotpunjuje estetski doživljaj u savladavanju pjesme koja može biti obrađena po notnom tekstu, ali i primjenjena kao jednoglasni melodijski, usmeni ili pismeni diktat.

Primjer 2

Vojin Komadina, *Trotinet*

Tempo di Valse

Tro - ti - net je di - vna stvar, di - vna stvar, re - tko mu se
de - si kvar, de - si kvar. Ju - ri br - zo ka - o ve - tar,
za čas pre - đe ki - lo - me - tar. ki - lo - me - tar.

U skladu sa jakim germanskim uticajem u postavci tonskih visina u nastavi solfeđa u bosanskohercegovačkim muzičkim školama u osamdesetim godinama XX vijeka i Baroševčićevoj preporuci u radu na melodici, melodijski primjeri iz druge sveske priručnika *Solfeđo s pjesmom 2*, zbog usklađenosti nastave solfeđa i instrumenta, se mogu, prema autoru, pri izvođenju imenovati abecedom, solmizacijom, neutralnim slogom i literarnim tekstom (Baroševčić, 1990a: 4). U savremenoj nastavi solfeđa imenovanje tonova abecedom koristi se rijetko i to sa određenim metodičkim ciljem (najčešće za povezivanje i provjeru znanja iz oblasti teorije muzike i

⁹ U aktuelnom udžbeniku za nastavu solfeđa za I i II razred osnovne muzičke škole u Republici Srpskoj (Васильевич, Александрович, Попович, 2006), mnogobrojni su melodijski primjeri opsega melodike između c¹ i c², dok je manji broj primjera: u maloj oktavi do tona a, a u drugoj oktavi opsega do d², vrlo rijetko do e².

melodike), a pjevanje neutralnim slogom nije više u upotrebi činjenicom da nema svrsishodnu metodičku namenu.

Utvrđivanje melodijskog skoka između dva tona na određenim stupnjevima tonaliteta u sredini melodijskog primjera, kao u primjeru skoka iz tona f¹ u b¹ u F-dur tonalitetu, (Primjer 3) u pjesmi *Proleće jedrilica* iz druge sveske (Baroševčić, 1990a: 100), nema detaljnijih uputstava o načinu obrade pjesme i utvrđivanja pomenutog skoka, niti načina stvaranja asocijativne veze kao što je u mnogobrojnim primjerima melodijskih motiva koji se primjenjuju u nastavnoj praksi, u kojima početni tonovi imaju određenu harmonsku funkcionalnost.¹⁰ U savremenoj nastavi solfeđa, primjer može biti namjenjen utvrđivanju tonaliteta, pjevanju s lista uz primjenu preporučenog dinamičkog nijansiranja, primjenjiv za postavku skoka iz I u IV ljestvični stupanj, sekventnog ponavljanja motiva te i skoka iz II u V ljestvični stupanj.

Primjer 3

Vojin Komadina, *Proleće jedrilica*; namjena: kvarta f–b.

$\text{♩} = 90$
mf
 Pre ve-će-ri ka-o-pti-ca, hej, po-le-te-će je-dri-li-ca
f
 s'po-zdra-vi-ma i že-lja-ma s'po-zdra-vi-ma i že-lja-ma: i-graj-te se de-co-sa-na-ma.
mf
 pre ve-će-ri ka-o-pti-ca, hej, po-le-te-će je-dri-li-ca, je-
 dri-li-ca, je-dri-li-ca, je-dri-li-ca.

U primjeru *Pjesma mačića* u trećoj svesci (Baroševčić, 1990b: 14) (Primjer 4), Baroševčić ne daje detaljnija metodička uputstava o načinu realizacije i utvrđivanja postavljenog zahtjeva iskazanog u namjeni primjera za savladavanje velike sekste (ovde skoka iz d¹ u h¹). U ovom primjeru, u e-molu prirodnom, je na početku melodijski skok iz I u V stupanj tonaliteta, skok u okviru toničnog trozvuka. U okviru melodijske linije skok u prirodni VII stupanj e mola i skok iz d¹ u h¹ po zvučnosti može pripadati i ranije postavljenom i utvrđenom G-duru, zbog čega se primjer može obraditi u toku utvrđivanja G-dura, ili može biti primjenjen za obnavljanje prirodnog e-

¹⁰ U literaturi za solfežo u Srbiji objavljivanoj devedesetih godina XX vijeka, postoje priručnici u kojima su objašnjena metoda uputstva u redosljedu postavke intervala, na osnovu harmonske funkcionalnosti tonova, a teoretska tumačenja intervala, akorada, ljestvica i tonaliteta slijede nakon pjevanja i uvijek se zasnivaju na već „postavljenom, doživljenom, usvojenom i upamćenom zvuku“ (Пантовић, Кршић Секулић: 1996, III–IV).

mola¹¹. Najadekvatnije je da se učenicima u procesu rada na ovom melodijskom primeru – „istupanje“ i zvuk G-dura tokom taktova broj 5 i 6 objasni u skladu sa nivoom njihovog znanja teorije muzike i harmonije.

Primjer 4

Vojin Komadina, *Pjesma mačića*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: velika seksta d–h.

Andante

Haj - de ma - co, te - ti - ce, ti bo - ga - ta ma - čki - ce,
po - gled kroz o - kan - ce na nas ma - le ma - ce.

Odnos i čisto intoniranje odnosa vodičnog i osnovnog tona tonaliteta je, prema preporuci Baroševića (Primjer 5), predstavljen u pjesmi *Čizmice pravi lak* u trećoj svesci (Barošević, 1990b: 25). Ovaj primjer u nastavi može biti prikladan za intonativnu i teorijsku postavku gornjeg durskog tetrahorda Dedura, pjevanjem pjesme po notnom tekstu i uz naknadno objašnjenje tonskih odnosa u tetrahordu uz poštovanje svih dinamičkih oznaka.

Primjer 5

Vojin Komadina, *Čizmice pravi lak*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: mala sekunda cis – d.

Či - zmi - ce pra - vi lak, min - du - ši - ce ci - ka - cak. Na njoj je no - va ha - lji -
na dv'je do tri hi - lja - de di - na - ra. A. hi - lja - du i više vrijeme - de zla - tne min - du - še.

U savremenoj nastavi solfeđa, pjevanje dvoglasnih primjera se odvija u drugoj fazi postavke tonaliteta (Vasiljević, 2006: 89), nakon utvrđenih postupnih melodijskih kretanja, skokova u tonove tonične i dominantne harmonije. Pjesma *Duet mačke i pijetla* (Barošević, 1985: 58), uvrštena u priručnik za četvrti razred osnovne muzičke škole (Primjer 6), se može obraditi po notnom tekstu (imenovanjem tonova), u kojoj drugi glas ima melodijsku liniju koja potvrđuje harmonsku funkciju, dok je u prvom glasu prisutna karakteristična figura četvrrodjelne podjele na onomatopejski tekst (ku-ku-ku-ri-ku) koji djeca pri učenju literarnog teksta lako pamte. Takođe, u pjesmi su prisutni melodijski skokovi u okviru identične harmonije koja je metodički dragocjeno

¹¹ U aktuelnom udžbeniku za I i II razred osnovne muzičke škole, koji se primjenjuje u nastavi solfeđa u Republici Srpskoj, pjesma *Kad ja pođoh na Bembašu* je predviđena za postavku e-mola (Васиљевић, Александровић, Поповић, 2006: 142)

iskazana kroz interval sekste. Česti su i razloženi akordi dominantne funkcije – trozvuk sedmog stupnja i dominantni četvorozvuk. Posebno zvučno interesantna i podesna za rad na čistoj intonaciji u okviru dvoglasnog pjevanja je pojava zvuka velike sekunde (gornji glas ton fis^1 , a donji glas ton e^1 , u taktovima broj 18 i 20).

Primjer 6

Vojin Komadina, *Duet mačke i pijetla*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: umanjeni kvintakord dis-fis-a (VII stupanj E-dura)

Vivo

Ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, kud, ku - da, kud, ku - da? Da - le-ko si o - ti - sla,
 da - le-ko si o - ti-sla. Ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, kud, ku - da, kud, ku - da? Ku - ku-ku-ri - ku,
 Mija - u,
 ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku, ku - ku-ku-ri - ku,
 mija - u, mi - ja - u, mija - u, mija - u, mija - u,
 ku - ku-ku-ri - ku, ri - ku, ku, Ko - ko-ko-daj, ko - ko-ko-daj, ko - ko-ko-daj, ko - ko - daj!
 mija - u, mija - u!

Poštujući redosljed tonaliteta u postupnom povećanju stalnih predznaka, autor priručnika je u četvrtoj svesci priručnika primjer *Pjesma čavki* (Barošević, 1985: 112) iz originalnog zapisa u D-duru, transponovao za hromatski polustepen naniže (Primjer 7), što se može protumačiti kao težnja za približno ujednačenim brojem melodijskih primjera u postavi i utvrđivanju tonaliteta sa velikim brojem predznaka. No, ovakav postupak nije u skladu sa zamisli kompozitora Vojina Komadine koji je i te kako u svom kompozitorskom opusu promišljao o boji (tembru) tonskih visina, tonskih nizova i tonaliteta.

Primjer 7

Vojin Komadina, *Pjesma čavki*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: mala terca *es-ges*.

Allegretto (♩ = 96)

Cin-ci-lin, bim, bam, bom, e-no go-ri ma-čkin dom! Iz njeg' ma-čka i-sko-či-la, svo-je o-či iz-be-či-la,
tr-či ko-ka s've-dri-com, no-si vo-du, ga-si dom. A za ko-kom k'o bez du-še tr-či pje-vac sa me-tlom.
Gledaj svi-nju sa re-šatom, vi-di jar-ca sa fe-njrom, cin-ci-lin, bim, bam-bom e-no go-ri ma-čkin dom! e-no go-ri ma-čkindom!

U savremenoj nastavi solfeđa, za utvrđivanje tonaliteta sa više od četiri predznaka, može da se primjenjuje transpozicija ranije naučene pjesmice, pjevanjem u novom tonalitetu imenovanjem tonova. Postupak može biti da se solmizacijom nadopunjavaju nedostajući tonovi u notnom zapisu, uz naknadnu teorijsku postavku izdvajanjem ljestvičnih tonova iz melodije pjesme (Васиљевић и др, 2001: 18). Ovim se ne narušava kompozitorova zamisao o tembru, već potpada pod način korišćenja muzičke građe u nastavi solfeđa sa opravdanim metodičkim ciljem – utvrđivanje transponovanja.

Barošević je i u četvrtoj svesci priručnika (Primjer 8) primjenio transponovani zapis za stepen naniže (iz *ce-mola* u *be-mol*), u primjeru *Pjesma dabrova* iz četvrte sveske (Barošević, 1985: 128) u cilju nadopunjavanja muzičke građe priručnika primjerima u tonalitetima sa pet predznaka.

Primjer 8

Vojin Komadina, *Pjesma dabrova*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: molski sekstakord *as – c – f* (V stupanj *prir. b-mola*)

♩ = 96

Mi da-bro-vi ra-di-mo, u - vijek ne - što gra - di - mo.
Ne - rad - ni - ci, za - zja - va - la, ka - kav li je to dar, mar?
A - ko tre - ba gdje po - mo - či, da - bro - vi će od - mah do - či.
ta - kva va - tra ni - je ša - la, ni - je va - šar već po - žar.

Primjer *Pjesma komedijaša* (Barošević, 1985: 144) u četvrtoj svesci, je transponovan za tercu naviše (Primjer 9), u cilju teorijskog i intonativnog savladavanja četvrtog povišenog stupnja u *fis-molu*, ali je melodijska linija primjera neadekvatnog opsega za dječiji uzrast. U nastavi solfeđa, prema predviđenom nastavnom programu, ljestvice koje nisu u opsegu dječijeg glasa

se uče teorijskim objašnjenjem u odnosu na paralelni tonalitet, intonativnom postavkom jednog od tetrahorada u gornjem ili donjem pjevačkom registru, odabirom melodijskih primjera u opsegu dječijeg glasa (Васиљевић, Јовић-Милетић, Поповић, 2007: 105–107), a pri tom se savladava vještina tačnog i tečnog čitanja notnog teksta i pjevanja sa prebacivanjem tonova za oktavu.

Primjer 9

Vojin Komadina, *Pjesma komedijaša*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: povišeni IV stupanj u fis-molu.

Ne pri - vla - či o - na sa - ma
Nit' ha - lji - na s'ki - čan - ka - ma, kol' - ko ras - koš pa - la - te na - še ma - čke bo - ga - te.

Primjer za rad na mutaciji, *Pjesma komedijaša* (Barošević, 1986: 150), u petoj svesci priručnika (Primjer 10), je adekvatan za primjenu čak i sa učenicima mlađih razreda, pod uslovom da su postavljeni tonaliteti d-mol i D-dur, da učenici imaju iskustva u pjevanju mutacionih primjera (Васиљевић и др, 2007: 18), kao i u pjevanju dvoglasnih primjera. U starijim razredima, ovaj primjer može da se pjeva s lista – imenovanjem tonova solmizacijom, a moguće je i pjevanje primjera uz pratnju na klaviru.

Primjer 10

Vojin Komadina, *Pjesma komedijaša*, iz operete „Mačkin dom“; namjena: modulacija iz dura u istoimeni mol.

♩ = 100

Na po-lja-ni vi-sokdom, kap-ci su mu re-zba-re-ni, a pro-zo-ri svi ša-re-ni, na stu-ba-ma či-li-mi,
zla-tnom ži-com o-tka-ni. Po ša-re-nom či-li-mu še-ta ma-ca u-ju-tru. U te na-še ma-čki-ce
na no-ga-ma čiz-mi-ce, na no-ga-ma čiz-mi-ce, u u-ši-ma min-du-še. Či-zmi-ce pra-vi lak,
min-du - ši - ce ci - ka - cak. Na njoj je no - va ha - lji - na dv'je do tri hi - lja - de
di - na - ra, a hi - lja - du i vi - še vrije - de zla - tne min - du - še.

Komparativni prikaz melodijskih primjera Vojina Komadine iz priručnika *Solfedo s pjesmom* Marka Baroševića i programskih zahtjeva nastave solfedā

Mnogi od melodijskih primjera Vojina Komadine iz priručnika *Solfedo s pjesmom* Marka Baroševića nisu razvrstani u priručnike prema predloženim tonalitetima koji su navedeni u obaveznoj udžbeničkoj literaturi za nastavu solfedā osamdesetih godina XX vijeka, priručnicima Borivoja Popovića, od kojih su primjeri broj 2, 3, 5 i 6 usaglašeni, dok ostali (Primjeri 1, 4, 7, 8, 9, 10) su prikladniji sadržaju priručnika za stariji razred (Tabela 1).

Tabela 1

Komparativni prikaz tonaliteta melodijskih primjera Vojina Komadine u priručnicima *Solfedo s pjesmom (1–5)* Marka Baroševića i tonaliteta u priručnicima *Solfedo (od 1-6 razreda niže muzičke škole)* Borivoja Popovića

Primjer broj:	Melodijski primjer iz priručnika Marka Baroševića	Tonalitet	Marko Barošević Primjer za razred:	Borivoje Popović Tonaliteti po razredima
1	<i>Tema iz serije Porobdžije (bez teksta)</i> (Barošević, 1984: 96)	a-mol prirodni	1	2 (Popović, 1991)
2	<i>Trotinet</i> (Barošević, 1990a: 34)	G-dur	2	2 (Popović, 1991)
3	<i>Proleće jedrilica</i> (Barošević, 1990a: 100)	F-dur	2	2 (Popović, 1991)
4	<i>Pjesma mačića*</i> (Barošević, 1990b: 14)	e-mol prir	3	2 (Popović, 1991)
5	<i>Čizmice pravi lak*</i> (Barošević, 1990b: 25)	D-dur	3	3 (Popović, 1985)
6	<i>Duet mačke i pijetla*</i> (Barošević, 1985: 58)	E-dur, dvoglas	4	4 (Popović, 1989)
7	<i>Pjesma čavki*</i> (Barošević, 1985: 112)	Des-dur	4	5 (Popović, 1990b)
8	<i>Pjesma dabrova*</i> (Barošević, 1985: 128)	be-mol (prirodni)	4	5 (Popović, 1990b)
9	<i>Pjesma komedijaša*</i> (Barošević, 1985: 144)	fis-mol, #IV u fis-molu	4	5 (Popović, 1990b)

10 ---	<i>Pjesma komedijaša*</i> (Barošević, 1986: 150)	D-dur – d-mol – D-dur; dvoglas <i>Mutacija</i>	5	---
*iz dječije opere <i>Mačkin dom</i> (1956)				

U detaljnom analitičkom prikazu deset melodijskih primjera Vojina Komadine u pomenutim priručnicima (Tabela 2) moguće je izvršiti komparativnu analizu na osnovu namjene primjera navedene u priručniku, osobnosti melodike, ritma, različitosti u tempu i dinamičkim oznakama u primjerima.

Tabela 2

Analitički prikaz melodijskih primjera Vojina Komadine u priručnicima *Solfedo s pjesmom* (1–5) Marka Baroševića

	Melodijski primjer	Tonalitet <i>Namjena</i>	Melodika, Skokovi u melodici	Ritmička vrsta	Ritmičke figure i trajanja	Tempo	Dinamika
1	<i>Tema iz serije Porobdžije (bez teksta)</i> (Barošević, 1984: 96)	a-mol prirodni, <i>šestočetvrtinski takt</i>	Opseg: e1-e2 prirodni VII stupanj	Predtakt, 6/4	Cijela nota, polovina, dvodjel	$\text{♩}=120$	mf, cresc. decresc.
2	<i>Trotinet</i> (Barošević, 1990a: 34)	G-dur (1#)	Opseg: d1-e2 s4/6, Tonična kvinta	Predtakt, 3/4	Odnos kraće i duže note i obrnuto (Polovina i četvrtina)	Tempo di Valse	forte, piano, cresc. decresc.
3	<i>Proleće jedrilica</i> (Barošević, 1990a: 100)	F-dur <i>kvarta f-b</i>	Opseg: f1-c2 I-IV, II-V	4/4,	Polovina, četvrtina, dvodjel, produženje tačkom .	$\text{♩}=90$ korona	mf, f, cresc. decresc.
4	<i>Pjesma mačića*</i> (Barošević, 1990b: 14) 3.	e-mol prirodni v.6 (d-h)	Opseg: d1-d2, skok iz prirodnog VII, I-IV, IV-I	4/4	Polovina, četvrtina, dvodjel, produženje tačkom.	Andante	---
5	<i>Čizmice pravilak*</i> (Barošević, 1990b: 25) 3.	D-dur <i>m.2 cis-d</i>	Opseg: a1-d2, I-V	2/4	Polovina, četvrtina, dvodjel.	---	Naizmjenično f - p, cresc.-decresc.
6	<i>Duet mačke i pijetla*</i> (Barošević, 1985: 58)	E-dur, dvoglas (originalni tonalitet: F-dur)	Opseg: h-e2, V-III, I-VI, D56	2/4	Figure četvorodjelne podjele (Osmina i	Vivo	---

		<i>Dominantni septakord u E-duru</i>	naniže V-II, V-I		dvije šesnaestine), punktirana figura, četvrtina, dvodjel		
7	<i>Pjesma čavki*</i> (Baroševčić, 1985: 112)	Des-dur (originalni tonalitet: D-dur) <i>m.3 es-ges</i>	Opseg: des1-des2, V-I, V-II, III-VI	4/4	Četvrtina, dvodjel, punktirana figura.	Allegretto ♩=96	---
8	<i>Pjesma dabrova*</i> (Baroševčić, 1985: 128)	be-mol (prirodni) (originalni tonalitet: c-mol) <i>d6 (as-c-f)</i>	Opseg: as-b1, prirodni VII, V-I, t46 naviše d6 naniže	2/4	Četvrtina, dvodjel, punktirana figura.	♩=96	---
9	<i>Pjesma komedijaša*</i> (Baroševčić, 1985: 144)	Opseg: fis1-fis2, fis-mol, (originalni tonalitet: d-mol) <i>#IV u fis-molu</i>	Opseg: fis1-fis2, skret nica #IV, V-I, prirodni mol naniže	2/4	Četvrtina, dvodjel, punktirana figura.	---	---
10	<i>Pjesma komedijaša*</i> (Baroševčić, 1986: 150)	D-dur – d-mol – D-dur dvoglas <i>Mutacija (modulacija iz dura u istoimeni mol)</i>	Opseg: d1-d2 Mutacija, VI-III, I-V, dvoglas , dvozvu ci: ljestvične terce, sekste, kvinte	2/4	Četvrtina, dvodjel, punktirana figura.	♩=100	Naizmjenično f - p, cresc.-decresc.
*iz dječije opere <i>Mačkin dom</i> (1956)							

U skladu sa metodičkim uputstvima na početku priručnika, sadržaju priručnika i aktuelnim nastavnim planom i programom iz 1984. godine (Baroševčić, 1990a: 3), za svaki primjer je navedena i njegova namjena u radu u oblasti melodike u nastavi solfeđa: postavci tonaliteta (Primjer 2), intonativnoj i teorijskoj postavci ljestvičnih akorada (Primjer 6 i 8),

alterovanog tona (Primjer 9) i mutacije (Primjer 10). U pojedinim primjerima (Primjer 3, 4, 5, 7) je naznačena intervalska udaljenost između ljestvičnih tonova abecednim imenovanjem, čime autor nastoji sugerisati postavku intervalskih razmaka između tonova tonaliteta unutar melodijskog primjera, bez jasnih metodičkih uputstava, što je neprihvatljivo i nedovoljno objašnjeno sa aspekta savremene nastave solfeđa. Pojedini primjeri (Primjer 1) prema predviđenoj namjeni nisu adekvatni u obradi ritma (šestočetvrtinski takt) u predloženom uzrastu učenika.

Melodijske osobenosti primjera ukazuju da je manji broj onih koji su prikladni opsegu dječijih glasova (kao referentni opseg srednjeg registra dječijih glasova¹² je najadekvatniji opseg između tonova c^1 i d^2 - Primjer 3, 4, 5, 7, 10), dok autorova sugestija da se primjeri intoniraju u predloženim tonalitetima, kao i transpozicija u tonalitete koji odgovaraju većini učenika ukazuju na često transponovanje primjera. Takođe, predloženi autorov način intoniranja apsolutnom, „romanskom“, solmizacijom, primjenom vokala *i* za povišene i *u* za snižene tonove (Tabela 3), preuzetih iz „germanske solmizacije“ (Baroševčić, 1990a: 4) ukazuje na nedorečenost u metodičkoj postavci identičnog imenovanja enharmonskih sniženih i povišenih tonova, kao i kombinovanjem principa imenovanja tonova iz tonika solfa metode: sufiks *i* za povišene, *u* za snižene tonove (Požgaj, 1950: 77).

Tabela 3

Predloženi solmizacioni slogovi Marka Baroševčića u imenovanju tonova romanskom solmizacijom

abeceda	c	cis	d	dis	e	f	fis	g	gis	a	ais	h	c
		des		es			ges		as		b		
solmizacija	do	di	re	mu	mi	fa	fi	so	si	la	tu	ti	do

Melodijske osobenosti primjera sagledane kroz skok iz jednog u drugi ljestvični stupanj (Tabela 2), su jednostavne prilikom učenja pjesama po sluhu i naknadnim teorijskim objašnjenjem, a u savremenoj nastavi solfeđa se obrađuju u različitim etapama postavke tonaliteta (Vasiljević, 1978: 112–114; Vasiljević, 1991: 176–197; Vasiljević, 2006: 89).

Prema ritmičkim osobenostima, ritmičkim vrstama i figurama, melodijski primjeri Vojina Komadine, osim primjera u šestočetvrtinskoj mjeri (Primjer 1), su u skladu sa programom nastave solfeđa u osnovnoj muzičkoj školi. Kompozitorove oznake tempa u melodijskim primjerima su određene literarnim tekstom i karakterom melodijsko-ritmičkih osobenosti pjesama, dok dinamičke oznake ukazuju na osnovne karakteristike dinamike prilagođene uzrastu učenika: razlikovanje odnosa forte i piano, kao i pojačavanja i stišavanja zvuka prema karakteru literarnog teksta.

¹² Vidjeti fusnotu broj 9.

Zaključak

Metodička uputstva autora priručnika *Solfedo s pjesmom* u radu na melodijskim primjerima, među kojima su i melodijski primjeri po kompozicijama Vojina Komadine, ukazuju prije svega na ispunjavanje estetsko-vaspitnih ciljeva nastave solfeda. Prema redosljedu tonaliteta u priručnicima Marka Baroševčića, prema kojima su razvrstane pjesme Vojina Komadine, usklađena je postavka tonaliteta prema kvintnom srodstvu, a sistematičnost u postavci melodike je ostvarena postupnim povećanjem tonova u nizu i prema principima ljestvično-intervalske intonacije. U naznačenoj namjeni primjera u savladavanju određene melodijske problematike, zanemarene su ritmičke osobnosti primjera koje se mogu uspješno savladati u melodijsko-ritmičkim primjerima (Baroševčić, 1984: 3). Imenovanje tonova abecedom, u cilju korelacije nastavnih sadržaja sa nastavom instrumenata, ukazuje na jak germanski uticaj u teorijskoj postavci tonova i tonaliteta, a pjevanje primjera abecedom, relativnom ili apsolutnom solmizacijom, neutralnim slogom i literarnim tekstom (Baroševčić, 1990a: 4), na šarolikost primjena različitih vrsta imenovanja, tehnika te i metoda u radu u oblasti melodike u tadašnjoj nastavi solfeda. Autorova sugestija u primjeni „romanske“, apsolutne, sa elementima „germanske“ solmizacije, dodavanjem vokala za hromatske tonove, dodatno doprinosi uslozňjavanju metodičkih zahtjeva, ulaganjem difuznog napora u imenovanju i teorijskog razumjevanja tonova u tonalitetu. Predložena primjena transpozicije melodijskih primjera, odnosno dječijih pjesama, je poželjna samo u slučaju onih pjesama koje nisu određene za postavljanje boje tonaliteta (Vasiljević, 1991: 58), dok se transpozicija primjera iz umjetničke, vokalno-instrumentalne literature ne smije primjenjivati niti izvoditi netačnom intonacijom (Vasiljević, 1978: 120).

Skraćenice:

ABH – Arhiv Bosne i Hercegovine

SPNK – Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu (SR Bosne i Hercegovine)

Literatura:

Baroševčić, Marko. (1984). *Solfedo s pjesmom 1. Priručnik za prvi razred škole za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje, II izdanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Baroševčić, Marko. (1990a). *Solfedo s pjesmom 2. Za drugi razred škole za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje, III izdanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Baroševčić, Marko. (1990b). *Solfedo s pjesmom 3. Za treći razred škole za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje, II izdanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Baroševčić, Marko. (1985). *Solfedo s pjesmom 4. Priručnik za četvrti razred škole za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. (nema)

- Barošević, Marko. (1986). *Solfedžo s pjesmom 5. Priručnik za peti razred škole za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje, I izdanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo. (nema)
- Barošević, Marko. (1988). *Solfedžo s pjesmom 6. Priručnik za šesti razred škola za osnovno muzičko obrazovanje i vaspitanje, I izdanje*. Sarajevo: „Svjetlost“, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.
- Ferović, Selma, (1991). *Teorija i praksa muzičkog vaspitanja i obrazovanja u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, IDP „Udžbenici, priručnici i didaktička sredstva“.
- Jovanović, Vladimir. (1972). *Solfedžo za učenike škola za osnovno muzičko obrazovanje: I i II razreda*. Knjaževac: Nota.
- Jovanović, Vladimir. (1973). *Solfedžo za učenike škola za osnovno muzičko obrazovanje: V i VI razred*. Knjaževac: Nota.
- Komadina, Vojin. (1956). *Mačkin dom*. Sarajevo: rukopis [Porodična arhiva u vlasništvu Zorana Komadine]
- Komadina, Vojin. *Biografija*. Zaostavština. [Porodična arhiva u vlasništvu Zorana Komadine]
- Наставни план и програм за основну музичку школу*. (2007). Бања Лука: Службени гласник Републике Српске. Бр. 89, год XVI. Стр. 9–10.
- Наставни план и програм за основну музичку школу*. Бања Лука: Републички педагошки завод Републике Српске. <https://www.rpz-rs.org/75/rpz-rs/Za/kulturu/i/umjetnost#.XxlqL1UzaM8> [datum pristupa: 27.03.2020.]
- Пантовић Љиљана, Весна Кршић Секулић. (1996). *Ми певамо интервале. Функционалност интервала и акорада*. Београд: MARCOMPANY.
- Požgaj, Joža. (1950). *Metodika muzičke nastave*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske.
- Popović, Borivoje. (1990a). *Solfedžo za I razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Savez društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije.
- Popović, Borivoje. (1991). *Solfedžo za II razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Savez društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije.
- Popović, Borivoje. (1985). *Solfedžo za III razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Savez društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije.
- Popović, Borivoje. (1989). *Solfedžo za IV razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Savez društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije.
- Popović, Borivoje. (1990b). *Solfedžo za V razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Udruženje muzičkih pedagoga Srbije.
- Popović, Borivoje. (1988). *Solfedžo za VI razred niže muzičke škole. Novo dopunjeno izdanje*. Beograd: Savez društava muzičkih i baletskih pedagoga Srbije.
- Raspored godišnjih, diplomskih i prijemnih ispita za I i II stupanj muzičke škole u Tuzli, za školsku 1962/63. Muzička škola Tuzla, Savjetu za prosvjetu SR Bosne i Hercegovine, br 229/63, 30.5.1963. (ABH, SPNK, K-46, 1165/63)
- Тајчевић, Марко. (1988). *Основна теорија музике. Х издање*. Београд: Просвета.
- Тракиловић, Десанка. (1999). *Педагошко-дидактички принципи наставе музичке писмености у Републици Српској*. (докторска дисертација, ментор: др Зорислава М. Васиљевић). Бијељина: Универзитет у Српском Сарајеву, Учитељски факултет у Бијељини.
- Vasiljević, Zorislava. (1978). *Metodika nastave solfedža*, Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu.
- Vasiljević, Zorislava. (1991). *Metodika solfedža*, Beograd: Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu.
- Vasiljević, Zorislava. (1999). *Teorija ritma sa gledišta muzičke pismenosti*. (Drugo izdanje). Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu.

- Vasiljević, Zorislava. (2006). *Metodika muzičke pismenosti*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Васиљевић З, Александровић В, Поповић М. (2006). *Солфеђо за први и други разред основне музичке школе*. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Васиљевић З, Јовић-Милетић А, Поповић М. (2007). *Солфеђо за трећи и четврти разред основне музичке школе*. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Васиљевић З, Јовић-Милетић А, Поповић М., Дробни Т. (2001). *Солфеђо за пети и шести разред основне музичке школе*. Српско Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

Internet izvori:

<https://www.scribd.com/document/396313254/2013-Biografija-Marka-Barosevcica>
[datum pristupa: 27.03.2020.]

<https://plus.bh.cobiss.net/opac7/bib/search?q=marko+baro%C5%A1ev%C4%8Di%C4%87&db=cobib&mat=allmaterials> [datum pristupa: 27.03.2020.]

SUMMARY

CONTEMPORARY AND TRADITIONAL IN METHODOLOGICAL SETTINGS IN THE WORK WITH MELODIC EXAMPLES BY VOJIN KOMADINA FROM SOLFEGGIO TEACHING HANDBOOKS FROM BOSNIA AND HERZEGOVINA

MA Dušan Erak

The Research in this paper covers the characteristics of melodic examples by Vojin Komadina (1933–1997) from Marko Barošević's solfeggio handbooks published in Sarajevo during the eight decade of the 20th century. The analytical presentation of melodic and rhythmical characteristics of these examples provide a complete review of contemporary and traditional methodical settings in the fields of melody, rhythm, comparative approach in the aims in mentioned fields from the aspect of contemporary solfeggio teaching methods. Within the research, the following methods have been applied: historical method, content analysis, analytic-synthetic method and descriptive method. The results of the research indicate the significant differences in methodical settings in the fields of melody and rhythm based on methods of relative solmization and scale-interval intonation on the one hand, and the combined functional method on the other.

Key words: Vojin Komadina, melodic examples, solfeggio teaching method, melody, rhythm.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

78(082)

НАУЧНИ скуп Дани Војина Комадине Савремено и традиционално
у музичком стваралаштву (2019 ; Источно Сарајево)

Зборник радова / Научни скуп Дани Војина Комадине
"Савремено и традиционално у музичком стваралаштву 1", Источно
Сарајево, 13-14. децембар 2019. ; [главни и одговорни уредник
Мирадет Зулић]. - Источно Сарајево : Музичка академија
Универзитета у Источном Сарајеву, 2020 (Источно Сарајево :
Копикомерц). - 342 стр. : илустр. ; 21 cm

Податако уреднику преузет из импресума. - Текст ћир. и лат. -
Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summeries.

ISBN 978-99976-902-1-0

COBISS.RS-ID 129609985